

Dnes zaměřeno na tvar denních razítek

Popis geneze:

jednokruhové - dvoukruhové - dvoukruhové s můstky (u převážné většiny strojů).

U strojů z pozdější let se vyskytl výjimky a denní razítka byla dvoukruhová bez můstků, to byly ale výjimky.

Zajímavá sběratelská specializace, pokud bereme v úvahu tvar. Když přidáme vývoj v dalších částech denního razítka (názvy pošt, datové číslice, jde dle mého názoru o superspecializaci). Vhodný námět na vytvoření specializovaného expobátu.

1926 - rigidní a přísné dodržování stanoveného vzoru otisku

Československá poštovní správa navrhla a důsledně vyžadovala jednotný vzhled výplatních otisků, a to jeho všech částí - výplatního razítka, označení a denního razítka a všech údajů v nich.

1938 /1945 - rozvolnění ve prospěch nových vzorů

Až do roku 1938 se tyto původní zásady plně uplatňovaly. Po záboru odstoupených území a vytvoření nového státního celku došlo vlivem událostí k rozvolnění. Změnilo se výplatní razítko a v některých případech i denní razítko (do strojů pronikla dvoukruhová denní razítka s můstkem - tzv. německý vzor).

Úplně nový říšský vzor byl zaveden na odstoupených územích, v Protektorátu vlivem germanizačních nařízení se změnil zásadně vzor. Zůstaly však pozůstatky provorepublikových zásad - denní razítko tvar neměnilo (jen se změnil názvy dohlédací pošty) a neodstranila se oblíbená a pověstná československá "větrná růžice" na místě výplatního razítka, ani na zájizku firmou Francotyp gmbH zhotovené československé výplatní číslice (objevil se jen nový dvoj jazyčný název státního celku).

1945 dále

Po tomto roce došlo k zásadním změnám, které se týkaly zejména tvaru denního a výplatního razítka.

Výplatní razítko se na začátku 3. republiky vrátilo k československému vzoru, zůstal i tvar - "větrná růžice"- Zůstalo zprvu i denní razítko.

Konec větrné růžice a jednokruhovému dennímu razítku učinil Věstník ministerstva pošt č. 62 ze dne 17. 12. 1946 , který kromě jiného stanovil dvě zásadní změny:

- výplatní razítko ve tvaru zoubkovaného obdélníka,
- denní razítko ve tvaru dvou kruhů (tzv. anglický vzor - zprvu bez můstek).
- v následujícím roce došlo k upřesnění či změně - zavedlo se dvoukruhové denní razítko s můstkem (tzv. německý vzor).

Je pochopitelné, že změna týkající se výplatního razítka byla velmi rychlá (větrná růžice vydržela "jen" do roku 1951, a to u dvou uživatelů na Slovensku.

Změna denního razítka byla o hodně pomalejší. K výměně docházelo, ale jen u nových strojů uvedených do provozu, u existujících jen sém tam. V historii čs. výplatního otisku existují případy, že jednokruhová denní razítka vydržela zejména u strojů Francotyp někdy až do 80. let (!).

Lze konstatovat, že s novými poměry změnila poštovní správa i svůj postoj k výplatním strojům a výplatním otiskům.

Změn bylo více (např. zavedení strojů poštovní úřady apod.), ale to není obsahem mého dnešního příspěvku.

Dvoukruhová denní razítka bez můstek

Při tvorbě Databáze komerčních výplatních otisků Československa 1946 - 1992 jsme narazili na řadu zajímavostí, které sdílím v samostatných kratších článkách a studiích.

Momentálně jsme u písmen "O". A v hledáčku zajímavostí se objevilo několik otisků ze Severní Moravy a ze Slezska, které mají dvoukruhová denní razítka. Na následujícím listě uvádím několik z nich (Ostrava, Opava). Otisky jsou z let 1947 - 1949.

**Příklady dvoukruhových denních razítek bez můstků
(tzv. anglický vzor)**

Československé doly n.p. Ostrava

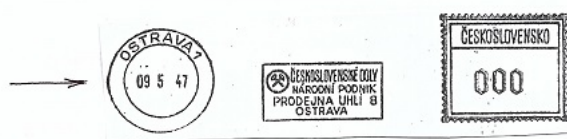
OSTRAVA 1

Výplatní stroj Francotyp, model C, číslo stroje C 31070

Otisk FR 8h – 3m (g) – 2k

Změna denního a výplatního razítka

9. 5. 1947

Peněžní ústředí zemědělských družstev, pobočka v Opavě

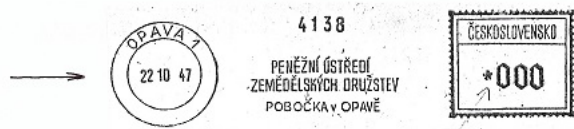
OPAVA 1

Výplatní stroj Francotyp, model C, číslo stroje C 22541

Otisk FR 8 - 0 – 3m (g) - 2k

Stroj uveden do provozu s novým vzorem

22. 10. 1947

**Příklady dvoukruhových denních razítek bez můstků
(tzv. anglický vzor)**

2. list

**CERMAN & KOŠTÁL, velkoobchod železem, Ostrava
OSTRAVA 1**

Výplatní stroj Francotyp, model C, číslo stroje C 32645

Otisk FR 8h – 4m (ov) – 2k

Změna denního a výplatního razítka

12. 4. 1948

Hutní prodejna, n.p., Ostrava

OSTRAVA 1

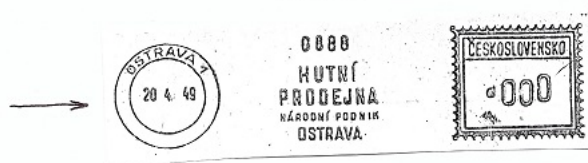
Výplatní stroj Francotyp, Bafra, model B, číslo stroje B 5577

Otisk FR h - 4m (ov) - 2k

Změna označení uživatele

20. 4. 1949

**Změna denního a výplatního razítka pravděpodobně dříve
(1947?)**

**Příklady dvoukruhových denních razítek bez můsteků
(tzv. anglický vzor)**

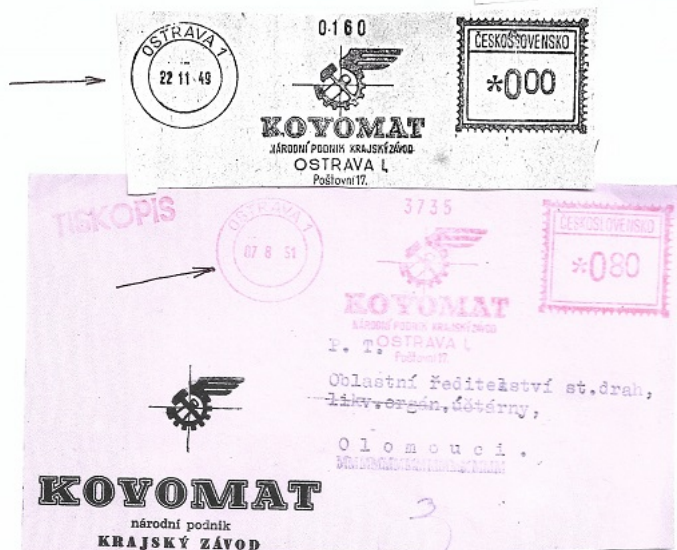
3. list

**KOVOMAT n.p., krajský závod, Ostrava
OSTRAVA 1**

Výplatní stroj Francotyp, model C, číslo stroje C 32645

Otisk FR 8h – 4m (ov) – 2k

*Změna denního a výplatního razítka se uskutečnila u předchozího
soukromého subjektu – viz otisk CERMÁN @ KOŠTÁL v roce 1948
Stroj číslo C 32645, který byl vyvlastněn a získán novým majitelem
podniku – Kovomatem.*

**Poznámka: otisky v přehledu v černé barvě z důvodů větší
čitelnosti. V originále jasně červené, i když v chabé kvalitě.**